

(Fortsættelse 09)

HUNDEN "VIPS"

På et tidspunkt, da jeg ikke var mere end omkring 3-4 år, fik jeg selv en lille sort ung hanhund, en såkaldt dværgpincher, som enten havde eller fik navnet "Vips", formentlig fordi den var meget omkringfarende og hurtig i sine bevægelser. Den virkede derfor temmelig urolig og nervøs i sin adfærd, hvilket jeg da heller ikke syntes særlig godt om. Men alligevel holdt jeg af den og legede en del med den, hvad den naturligvis var meget glad for. Mor havde været vant til at have hund siden sin tidlige barndom, idet hendes forældre altid havde en hund i huset. Men min far var derimod ikke særlig interesseret i eller glad for hunde - og forresten heller ikke i katte - så måske er det fra ham, at jeg har "arvet" en vis aversion imod begge dele. Jeg ved dog ikke, om han decideret var bange for hunde, men jeg har aldrig nogensinde set, at han gav sig af med at lege med eller kæle for en hund. Han var mere til heste, som han da også forstod at omgås.

Vi havde i forvejen en kat, meget enkelt kaldet "Mis", for en sådan fandtes som nævnt i de fleste huse, fordi den hjalp til med at holde musene og rotterne væk. At katten så lejlighedsvis også fangede og enten skambed eller dræbte småfugle og fugleunger, var en ulempe, som man var nødt til at affinde sig med.

Mine farforældre havde så vidt jeg ved heller aldrig hund, men til gengæld et par katte, som de var glade for, og som derfor nærmest blev behandlet som gode familiemedlemmer.

Men en dag, da jeg sad og legede med hunden Vips i det lille haveanlæg, der var tilvenstre for indkørslen til vores hus, skete der på et tidspunkt det uheldige, at jeg må være kommet til at gøre et eller andet forkert ved hunden, for pludselig nappede den mig hårdt i den ene endeballe. Eftersom jeg var forfærdelig ømskindet, gjorde det frygtelig ondt, og jeg hylede selvfølgelig op i vilden sky, hvilket fik min mor til at komme styrtende til, for at se, hvad der var hændt. Grædende fortalte jeg hende, at Vips havde bidt mig, og hun skammede derfor straks hunden ud, hvilket fik den til at stikke halen mellem benene og dukke hovedet, mens den så bedende op på mor.

Mor tog mig straks med ind i køkkenet, for at se, om hundebiddet havde efterladt noget mærke i min balle. Det havde det, i form af en rødmen rundt omkring de svage mærker efter hundens tænder. Vips stod udenfor døren og ville ind, men mor sagde vredt til den, at den måtte blive udenfor. Senere lukkede mor den inde i garagen, og stillede mad og vand ud til den.

Da far kom hjem efter fyraften, fortalte jeg ham naturligvis, hvad der var sket, hvilket fik ham til at bebrejde mig, at det var mig selv, der ville have hunden.

Det måtte jeg jo indrømme var tilfældet, og derfor sagde jeg da også, at jeg var glad nok for Vips, men at jeg var blevet bange for, at den skulle bide mig igen.

Om natten havde jeg et mareridt, hvorunder jeg blev angrebet af et rasende uhyre med store tænder og et frygteligt gab, som jagtede og bed mig så hårdt i den ene endeballe, at jeg skreg op og råbte om hjælp. Jeg vågnede ved mit eget skrig, og i det samme kom mor til og spurgte, hvad jeg havde drømt, hvilket jeg snøftende fortalte hende. Hun trøstede mig og sagde: "Så, så, det er kun noget, du har drømt! sov du nu kun roligt igen, så må vi se, hvad vi kan gøre ved det i morgen!". Jeg forstod naturligvis ikke, hvad mor mente, men hendes omsorg og beroligende tale trøstede mig tilstrækkeligt til, at jeg snart faldt i søvn igen.

Da jeg vågnede næste morgen, var far allerede taget af sted på arbejde, og mor havde morgenmaden parat til mig. Mine tanker drejede sig snart igen om Vips, og på spørgsmålet om, hvor den var henne, svarede mor til min store overraskelse: "Den er løbet sin vej, og din far har ikke kunnet finde den!". Mærkværdigvis følte jeg mig meget ked af, at hunden var borte, og da jeg gav udtryk for dette, svarede mor: "Nu må vi se, om ikke den kommer tilbage af sig selv, eller om din far kan finde den, når han kommer hjem fra arbejde!".

For resten var det karakteristisk for mor, at hun altid omtalte far som "din far". Allerede som helt lille havde jeg en fornemmelse af den personlige distance, der lå i udtrykket. Senere, som stor dreng, syntes jeg, at det lød lidt underligt, når mor altid sagde "din far" eller "jeres far", og følte, at han ligesom blev skubbet udenfor familiesamhørigheden derved. Først mange år senere, som voksen, forstod jeg, at det var en for hende selv ubevidst måde, på hvilken hun markerede, at den mand, som hun oprindeligt var blevet forelsket i og gift med, ham følte hun nu som en fremmed. Men det gjorde mig i alle tilfælde bedrøvet og ked af det, for jeg holdt også rigtig meget af min far.

I de følgende dage vendte mine tanker atter og atter tilbage til Vips, som jeg savnede til trods for, at den havde bidt mig, så det både gjorde ondt og forskrækkede mig. For hunden vendte ikke tilbage af sig selv, og det lykkedes heller ikke min far at finde den, til trods for påståede forsøg på at ville opspore den. Men ikke et eneste øjeblik strejfede den tanke mig dengang, at hunden enten var blevet foræret væk eller var blevet aflivet. Og selv mange år efter fastholdt både mor og far, at Vips var løbet bort af sig selv.

Det værste for mig var imidlertid, at Vips' bid skulle vise sig at få langtrækkende, ja, livsvarige, psykiske mén hos mig, idet jeg fra den tid kom til at nære en nærmest panisk angst for hunde, som det aldrig er lykkedes mig helt at overvinde. Selv i dag, når jeg møder en hund, jeg ikke kender, løber det mig koldt ned ad ryggen, og hårene rejser sig på mine arme og benene dirrer. Men heller ikke over for en hund, jeg kender, føler jeg mig helt tryk og er nærmest rædselsslagen, hvis jeg bliver ladet alene med den, og det uanset dens størrelse. Det hænger formentlig sammen med, at jeg ikke har nogen som helst

fornemmelse for hundes psyke og adfærd, som jeg derfor heller ikke ejer nogen forståelse af.

MINE TO DVÆRGHØNS: HANS OG GRETHE

Som en slags erstatning for "Vips" fik jeg kort efter et dværghønsepar, som jeg mener må have været af racen dværg italiener, idet de havde samme farvestrålende fjerpragt, som brune italienerne eller danske landhøns, men blot var halvt så store som disse. Far havde lavet et lille hønsehus og en tilsvarende hønsegård til dem omme foran i anlægget til venstre for indkørslen, og her fik de et lille paradys for sig selv. Jeg døbte dem Hans og Grethe, navne, jeg kendte fra eventyret af samme navn, som mor engang imellem havde læst højt for mig eller fortalt efter hukommelsen.

Disse to høns blev mig meget kære, og jeg passede dem stort set selv og sørgede for, at de fik mad og rent vand hver dag. Det lød så rørende, når Hans galede om morgenen, for stemmens lydstyrke svarede til hanens diminutive størrelse. Det hændte også, at Grethe lagde æg, nogle bittesmå æg omtrent på størrelse med dueæg. Æggene brugte jeg til at lave mig en æggesnaps af, den bestod af æggeblommerne rørt ud med melis, og det smagte herligt, syntes jeg, selvom der kun var tale om en lille mundsmag. Der var mere blomme, når jeg og min legekammerat Ove engang imellem fik hver et æg til at røre ud med melis i en kop, og vi kappedes om at røre rundt, så blomme og melis til sidst var rørt helt sammen til en lind gul masse. Det smagte nam nam.

Kort før vi i foråret 1937 skulle flytte til Nakskov og bo, fik nabodrengen Ove de to dværghøns, men eftersom jeg ikke siden da havde nogen kontakt med ham, ved jeg ikke, hvad der blev af dem. Forhåbentlig havde de fået det lige så godt hos ham, som de havde haft det hos os.

Det var også herligt, når vi i bærtiden kunne plukke ribs og solbær af buskene i haven, pille bærrerne fri for blomst og stilk og mase dem ud, enten blandet sammen eller hver for sig, i en kop med melis. Det var en himmerigsmundfuld, som vi lejlighedsvis fik at smage i bærsæsonen. Det var en glæde og fornøjelse, som min legekammerat Ove og jeg ofte delte med hinanden, sådan som vi delte så mange andre oplevelser med hinanden.

Noget af det, der interesserede mig som lille dreng, var, når far skulle pode et af frugttræerne i haven. Ved podning forstås, at en afskåren plantedel bringes til at vokse sammen med en del af en groende plante. Man skærer et skråt snit i den afskårne kvist og et modsvarende snit i den gren, som man vil have at kvisten skal vokse sammen med og få næring fra. Snittet smøres med podevoks og ombindes med bast, der holder podekvist og gren sammen. Jeg erindrer stadigvæk den sødsyrlige duft af podevoksen, når far smurte den på.

Det var også interessant at se, når far sprøjtede frugttræer og buske for at forhindre angreb af skadelige insekter og svampe. Dengang i 1930'erne brugte

man ikke så skrappe sprøjtemidler i private haver, som det langt senere blev tilfældet, og derfor var forureningen af miljøet ikke særlig mærkbar.

BISTADE OG BISTIK

Noget andet, der også var spændende at overvære, var, når far skulle tømme bistaderne for honning. Så var han iført en særlig hovedbeklædning, der dækkede ansigtet, og handsker, for at undgå at blive stukket af bierne, når de lodretstående trærammer med vokstavlerne, der af bierne var opbygget i form af mange små sekskantede huller, der var fyldt med den masse, dvs. honning, som skulle slynges ud under centrifugering. Bagefter blev honningen i reglen varmet op i et dampbad, så den dels blev flydende og dels inddampet, således at når den blev hældt på glas og stillet til afkøling, stivnede den til den nogenlunde faste konsistens, som er almindelig for honning.

Men på trods af en vis forsigtighed i omgangen med bierne, når trærammerne med vokstavlerne skulle tages op af bistaderne, hændte det engang imellem at far blev stukket af en eller flere bier, men bortset fra at han bandede lidt over uheldet, rørte smerten ham ikke synderligt. Det var noget andet med mig, der var meget ømskindet. En dag, da jeg befandt mig ovre ved den nærliggende mergelgrav, tog jeg fat i en blomst på en busk for at ville lugte til den, men derved kom jeg til at lægge hånden over en bi, som omgående stak mig i håndfladen. Smerten følte forfærdelig og hånden blev rød og hævede straks op. Grædende skyndte jeg mig at løbe hjem til mor, som naturligvis straks trøstede mig, idet hun undersøgte hånden, for at se om biens bråd endnu sad der, hvad den dog ikke gjorde. Hun smurte et eller andet på stikstedet og gav mig et gazebind om hånden, hvilket styrkede min selvmedlidenhed, for nu kunne alle se, at jeg havde været ude for et uheld og var blevet såret.

MERGELGRAV OG FANTASIFOSTRE

For resten opholdt både Ove og mig os tit ovre ved mergelgraven, både sommer og vinter. Om sommeren lå vi ved bredden og kiggede ned i det fuldstændig klare vand, for at spejde efter haletudser og hundestejler, og det hændte engang imellem, at vi fik lyst til at fange nogen af dem med en fiskestang, som bestod af et spanskrør med en finmasket pose i den ene ende. Med denne lykkedes det os at fange både hundestejler og de små mærkværdige haletudser, som vi vidste med tiden skulle blive til frøer eller skrubbudser. Begge dele kom vi ned i et syltetøjsglas fyldt med vand fra mergelgraven, og på den måde kunne vi få lejlighed til at studere dem på nært hold. Vi lagde mærke til, at både fiskene og haletudserne åndede ved hjælp af gæller, og at haletudserne vimsede rundt i vandet ved hjælp af den hale, der har givet dem navn.

Når vi ikke gad det længere, sænkede vi glassene ned i vandet og hældte småfiskene og hundestejlerne ud igen i deres rette miljø. Senere, når vi

fangede og studerede dem, så vi, at haletudserne var ved at udvikle bagben, som de brugte til at svømme med, og endnu senere var de blevet til bittesmå tudser eller frøer, som lejlighedsvis krøb op på land. De voksne tudser og frøer kunne vi også se svømme omkring i mergelgraven eller støde på dem i græsbevoksningen rundt om.

En vinter, mens jeg endnu kun var omkring 3-4 år havde jeg fået et nyt stort kulørt uldhalstørklæde, som fyldte godt omkring hals og hoved. Det havde jeg på, da jeg en dag var gået over til den tilfrosne og snedækkede mergelgrav, for at se de større børn løbe på skøjter eller kælke. Jeg satte mig ned på bredden sammen med et par andre børn, og havde glemt alt om mit nye halstørklæde. På et tidspunkt kiggede jeg bagud over skulderen og så til min store rædsel, at en stor, lodden insektlarve sad på ryggen af mig. Skrigende rejste jeg mig og styrtede hjem til mor, idet jeg råbte: "Tag den væk! Tag den væk!". Mor kom til og spurgte, hvad der var i vejen, og jeg svarede: "Der sidder en stor larve på min ryg!". Mor kunne ikke lade være med at smile, idet hun sagde: "Jamen, det er jo bare dit nye halstørklæde!". Selvom jeg åndede lettet op, ville jeg næsten ikke tro på, at det bare var halstørklædet, min fantasi havde foregøglet mig at være en kæmpelarve. Det var og er et eksempel på vort sinds 'trylleevne', som faktisk betyder mere for vores livs- og verdensopfattelse, end vi normalt går rundt og forestiller os.

HELD I UHELD

Der er endnu en oplevelse, som knytter sig til mergelgraven, og det er, at da min legekammerat Ove og jeg en vinterdag legede alene ovre ved den tilfrosne mergelgrav, skete der et uheld, som nær kunne have kostet mig livet. Jeg var normalt ikke meget for at vove mig ud på selve isen, men denne bestemte dag var jeg uforsigtig nok til at gøre det. På det sted nær ved bred-den, hvor jeg gik ud, viste det sig, at isen ikke var stærk nok til at bære mig, for i samme øjeblik jeg var kommet cirka en meter ud, brasede jeg igennem isen og havnede til min egen og Oves store forskrækkelse nede i vandet. Grunden til, at isen var tyndere på dette sted, var den, at Oves storebroder plejede at ride ned til mergelgraven, for at lade sin hest drikke der, og derfor havde han slået hul på isen. Vandet var imidlertid frosset til igen, men havde altså ikke samme tykkelse som isen på den øvrige del af mergelgraven.

Mergelgraven havde temmelig stejle sider, og der var derfor forholdsvis dybt også inde ved land, men heldigvis havde jeg åndsnær-værelse nok til at gribe fat i kanten af isen, hvor jeg krampagtigt holdt mig fast. Men herved kom mine ben og krop ind under isen, så jeg lå vandret på ryggen, og selvom jeg søgte at komme fri og ville kravle op på isen, var det mig ikke muligt, fordi min krop ligesom blev suget opad indtil den mødte undersiden af islaget. Jeg var alt for rædselsslagen til at råbe om hjælp, men Ove indså med det samme, at han ikke selv ville kunne magte at redde mig op, så derfor løb han ud på vejen og råbte

om hjælp, men da der ingen mennesker var, spænedede han hjem til sin mor, for at søge hjælp hos hende.

Heldet eller skæbnen ville imidlertid, at Oves storebror i det samme kom ridende til stedet, for at vande sin hest. Han standsede først hesten helt nede ved mergelgravens kant, og dens hoved og hals ragede derfor ud næsten lige, hvor jeg lå. Synet af den store hest ovenover mig og Oves storebror, der bøjede sig frem og kiggede ned på mig, vil jeg aldrig glemme. Særlig ikke, fordi han ikke kunne lade være med at skraldgrine, da han så mig ligge der i vandet og sprælle. Det varede dog ikke længe, førend han fik mig trukket op af vandet og gik med mig hjem, idet han trak hesten ved siden af sig. Vi boede jo ikke meget mere end omkring 50 meter fra mergelgraven, så vi var hurtigt hjemme. På hjemvejen mødte vi Ove og hans mor, der var på vej over mod mergelgraven, men de vendte naturligvis om igen, da de så os, og fulgtes med os hjem.

Mor blev selvfølgelig helt ude af sig selv, da hun så mig drivvåd og rystende af kulde, men hun takkede naturligvis Oves storebror for, at han havde reddet mig op på land, ja, vel faktisk havde reddet mig fra at drukne. For var hjælpen ikke kommet på det tidspunkt, tror jeg ikke, jeg ville have haft kræfter til at holde mig fast længere i kanten af isen. Mine fingre var stivfrosne og min krop gennemkold, så alene det iskolde vand ville formentlig have gjort det af med mig, hvis ikke hjælpen var kommet tids nok.

Da vi straks efter var blevet alene, tog mor alt det våde, iskolde tøj af mig og pakkede mig ind i et uldtæppe og satte mig på brændekassen ude i køkkenet, hvor varmen fra komfuret efterhånden gennemvarmede mig igen. Herunder skændte hun på mig, fordi jeg havde været så uforsigtig at gå ud på isen, og derfor forbød hun mig oftere at gå hen til mergelgraven. Dengang forstod jeg ikke, at hun skældte mig ud af angst for, hvad der i værste fald kunne være sket, hvis der ikke var kommet hjælp til mig i tide. Det forstod jeg først mange år senere. Men oplevelsen af at falde gennem isen og ned i det iskolde vand, bidrog til at øge min farefantasi, så alene af den grund havde mor ikke grund til at frygte for, at jeg ville bringe mig selv i en sådan situation igen.

PÅ BESØG I PRÆSTØ

Det hændte også lejlighedsvis, at mor og jeg rejste til Præstø, for at besøge hendes søster Emmy, som i mellemtiden var blevet gift med Carl Hansen, der arbejdede i Fakse Kalkbrud. De boede dengang til leje i et hus, hvor lejlighedens vinduer vendte ud til gaden. Denne var brolagt og huset var bygget på et fundament af store kampesten. En dag, da mor og Emmy sad ved det åbne vindue, forsøgte jeg at løbe op ad kampestenene, for at nå op til dem, men herunder skete det, at jeg gled og faldt forover, hvorved jeg slog panden så hårdt imod stenene, at jeg fik en ordentlig bule og en middelsvær hjernerystelse.

Mor kom styrtende ud og fik mig båret ind og lagt i seng, mens Emmy sørgede for, at der blev sendt bud efter lægen, som da også kom kort efter. Han beordrede sengeleje og kolde omslag i nogle dage og sagde, at han ville komme igen allerede næste dag, idet han dog pålagde mor, at hvis min tilstand blev forværret, skulle der straks ringes efter en ambulance.

Her ses et af de fotos, som er optaget i Præstø, formentlig i sommeren 1934, hvor jeg var 5 år og min fætter Dennis 6 år. Vi var altså begge på besøg hos hans mor, Emmy, som ses stående med sin 'evige' kat, men om mor med sin da ca. 4 mdr. gamle baby, Benny, og mormor eventuelt også var med, har jeg ingen erindring om. Det er Dennis, der står til venstre og mig til højre. Hvem der har fotograferet situationen, har jeg heller ingen erindring om, men formentlig var det Emmys mand, Carl. – Privatfoto ca. 1934: © Dennis Arendvald.

Selv følte jeg det på den måde, at der ligesom var spændt en jernring omkring mit hoved, og den mindste bevægelse af hovedet, som f.eks. at dreje det fra side til side, forårsagede stærke smerter. Samtidig havde jeg en underlig smag i munden, som kunne minde om smagen af rustent jern.

For resten har jeg ikke nævnt, at mors og min rejse til og fra Præstø foregik med tog fra Tillitse til Nykøbing F., hvor der var togskifte, og videre til Orehoved, hvor toget kørte ombord på en færge, der sejlede over til Masnedø, hvor toget rangeredes i land og fortsatte til Vordingborg. Her skiftede vi til et lokaltog, der kørte til Præstø. Opførelsen af Storstrømsbroen var endnu ikke

påbegyndt, men efter at den var blevet færdig i efteråret 1937, foregik al togtrafik syd- og nordfra over broen.

Det er ellers ikke meget, jeg kan huske fra vores besøg i Præstø, men jeg husker dog både Emmy og hendes meget høje mand, Carl, som nogle rare mennesker. Min fætter Dennis og jeg har på andre tidspunkter åbenbart opholdt os hos dem sammen, for herom kan han på min forespørgsel fortælle følgende: "Nej, jeg har ikke været til stede i Præstø, da du prøvede at gå på de kampesten der bar huset. Men jeg har billeder fra dengang. De er taget i haven. Eet hvor vi to står sammen og ser sure ud. Eet hvor vi står sammen med min mor, som bærer en kat. Samt et billede med mormor med sine tre døtre Erna, Emmy og Lilly. Katten er også med." (Dennis i brev af 16.11.98).

Emmy og Carl Hansens bryllupsfoto, formentlig fra omkring 1930, men jeg kender desværre ikke den præcise dato, heller ikke, hvor brylluppet fandt sted. Men ovennævnte udaterede foto er fotograferet hos fotograf Sophus Nissen i Maribo. Som det i øvrigt fremgår af billedet, var der stor ansigtlighed mellem min mor og Emmy. – Foto: ca. 1930, tilhører Harry Rasmussen.

Det må formodes, at de to andre døtre, Gudrun og Ditte, var hjemme hos deres far i Bursø, for at holde hus for ham. Hvor sønnen, Thorkild, opholdt sig på det tidspunkt, har jeg ingen viden om. Men antagelig et par år senere, flyttede han

og søsteren Lilly til København, hvor de i begyndelsen havde hver sit værelse i Wesselsgade på Nørrebro.

Dennis kan også fortælle, at hans mor og hendes mand senere flyttede til en anden lejlighed i Præstø: "Emmy og Carl boede først på hovedgaden i et baghus (derfra har jeg de billeder der blev taget i haven). Senere flyttede de til den nordlige ende af byen, der hvor alleen begynder som fører til godset "Nysø". Det er et to-etagers hus, hvor de var lejere af 1.sal, der var meget store stuer. Der har jeg holdt ferie." (Dennis i brev af 25.1.1999).

"DET VAR PÅ CAPRI ..."

Det var formentlig i sommeren 1933, da jeg var fire år, at jeg for allerførste gang i mit liv stiftede bekendtskab med et mærkværdigt teknisk vidunder. En dag, da jeg sammen med mine forældre passerede forbi barberens hus, som lå på den modsatte side af vejen over for mine forældres hus, hørte jeg en særegen lyd, der kom oppe fra den dør, der var ovenover deres havestue. Det var lyden af musik og sang, ikke på samme måde, som det lød fra radioen, men mere hult og lidt metallisk skrattende. Melodien og sangen husker jeg lige så tydeligt endnu, for det var "Det var på Capri, jeg så hende komme. Det var på Capri, jeg så, hun forsvandt", og sangstemmen har sikkert tilhørt den dengang dansk berømte refrænsanger, også lidt ondsindet kaldet smørtenor, Victor Cornelius (1897-1956). Han var desuden slager-komponist og pianist, debuterede som biografpianist på Strand Theatre i New York, hvor han voksede op. Efter sin hjemkomst var han hyggepianist og refrænsanger i "Bonbonnièren" i Københav, optrådte derefter på Apolloteatret, Palace og Arena, og senere også i Oslo og Stockholm. I 1929 debuterede han som refrænsanger i Danmarks Radio, og indspillede talrige grammofonplader og komponerede musik til mange danske spillefilm, hvori han også ofte sang og i enkelte tilfælde viste sit fyldige korpus. Mor var helt henført, når hun i dagens løb hørte Victor Cornelius' smeltende romantiske stemme i middagsradioen.

Victor Cornelius lagde i et enkelt tilfælde også sangstemme til en udenlandsk film, da denne skulle versioneres på dansk. Det drejer sig om Walt Disneys "Pinocchio" fra 1940, men som først kom frem i Danmark i 1950, hvor den i København havde premiere i Palads Teatret. Den danske lydside til filmen var instrueret af instruktørparret Bjarne og Astrid Henning-Jensen. Victor Cornelius sang Jesper Fårekylings "Når du ser et stjernesud", så ikke et øje var tørt.

Men da jeg spurgte mine forældre, hvorfra sangen og musikken kom, svarede mor: "Den kommer fra en rejsegrammofon!". På spørgsmålet om, hvad det var for noget, sagde hun: "Det er et apparat, som skal trækkes op med et håndsving og som kan afspille grammofonskiver, hvor sangen og musikken findes på!". Disse oplysninger blev jeg naturligvis ikke meget klogere af dengang, men senere, da min onkel Johannes havde anskaffet sig en sådan

rejsegrammofon, kunne jeg jo ved selvsyn danne mig et indtryk af, hvordan apparatet så ud og fungerede.

Jeg kan ikke længere huske grammofonens fabrikat, kun at den var forsynet med en tragt, der fungerede som højttaler, og at den var koblet til en speciel og såkaldt pickup, der var forsynet med en udskiftelig metalstift, kaldet nålen, som blev placeret i grammofonskivens riller. Via disse bragtes stiften til at vibrere på en bestemt måde, som blev opfanget af pickup'ens "hoved" og her omdannet til hørlig lyd, som så igen blev forstærket af højttalertrakten. I centrum af grammofonpladerne så man en mærkat, som var dekoreret med en tegning af en hund, der sad ved siden af en grammofon med stor lydtragt. Da jeg senere lærte at læse, konstaterede jeg, at pladerne var produceret og distribueret af grammofonselskabet "His Masters Voice", som dengang var verdensberømt. Vittige danske tunger omdøbte navnet til "Hans Mosters Vovse".

STORK, STORK LANGE BEN ... ENDNU EN GANG!

I sommeren 1933, da jeg var 4 år, begyndte min mor at fortælle mig om storken, som kom med de små børn. Storken kendte jeg jo udmærket, for den kunne man tit se på engene eller ved moserne på den tid. Mor sagde, at hvis man ønskede sig en lillebror eller lillesøster, så skulle man bare lægge et stykke hugget sukker i vindueskarmen i soveværelset, så ville storken komme forbi en dag, spise sukkeret og forstå, at her på stedet var der én, som ventede på at få sig en lille legekammerat. Men, tilføjede mor, det var kun hvis storken havde taget sukkeret i vindueskarmen, at den ville og kunne opfylde ønsket.

Det forholdt sig i øvrigt sådan, at jeg efterhånden var blevet lidt ked af, at være enebarn, så jeg ville hellere end gerne ha' en legekammerat, men helst en lillebror. Mor havde derfor ikke vanskeligt ved at overbevise mig om, at det ville være godt at få et par små fødder i huset. Samme dag fik jeg derfor et stykke hugget sukker, som jeg lagde op i vindueskarmen inde i soveværelset, og jeg var derfor spændt på, hvornår mon storken ville komme forbi og tage sukkeret gennem det halvt åbnede vindue. Men mor havde sagt, at man ikke skulle regne med at få storken at se, for den kom kun nær til huset, når den vidste, at der ikke var nogen i nærheden.

Min nysgerrighed og utålmodighed var stor, så jeg listede mig med mellemrum til at kigge efter, om storken måske allerede havde taget sukkeret. Den kom dog ikke den første dag, jeg havde lagt sukker i vinduet, og heller ikke næste dag. Da jeg på andendagen vågnede om morgenen, var noget af det første, jeg foretog mig, da jeg stod op, at gå hen til vindueskarmen og se, om storken måske havde været her. Det havde den til min store skuffelse ikke, og da jeg sagde det til mor, svarede hun: "Så prøv og læg et stykke sukker mere i vinduet!". Nå ja, tænkte jeg, det kan være at storken er lige så stor en slikmund som mig, og at den bedre ville lade sig lokke af to stykker sukker end af et.

Derfor lagde jeg endnu et stykke hugget sukker op i vindueskarmen til det, der lå der i forvejen.

Imidlertid skete der ikke noget de følgende dage, idet de to stykker sukker fortsat lå urørte i vindueskarmen. Det skuffede mig lidt, og jeg var i de følgende dage meget påpasselig med, at sovekammervinduet stod på klem, så storken kunne nå sukkerstykkerne med sit næb, hvis den kom forbi.

Endelig en morgen, da jeg vågnede og gik hen til vindueskarmen, for at se om de to stykker sukker lå der, var de væk! Overrasket og lettere ophidset, styrtede jeg ud i køkkenet til mor, for at fortælle hende den glædelige nyhed. Mor lod som om hun ikke kendte noget til det, så derfor sagde hun: "Er det rigtigt? Kom, lad os se!", og sammen gik vi ind i sovekammeret og hen til vinduet, hvorfra sukkerstykkerne jo ganske rigtigt var forsvundet. "Jo, du har ret! de er væk! så må storken ha' taget dem!". "Hvornår får jeg så en lillebror?" spurgte jeg ivrigt, idet jeg håbede på, at det måske kunne blive i dag eller i morgen. "Det varer nogen tid", svarede mor, "for storken skal først hente ham nede i Afrika i Faraos moser, så du må være tålmodig! Og du må ikke blive ked af det, hvis det bliver en lillesøster, for måske kan storken ikke finde en lillebror til dig!".

Selv om jeg ikke vidste, hvor Afrika og Faraos moser lå, var jeg klar over at det måtte være meget, meget langt borte. "Nå," tænkte jeg, "så er det klart at det vil vare længe, før jeg får en lillebror eller en lillesøster, men helst en lillebror, for drenge kender jeg bedst!".

I de følgende mange måneder kunne jeg naturligvis ikke undgå at lægge mærke til, at mors mave voksede og blev større og rundere. På en eller anden måde forstod jeg inderst inde, at det måtte hænge sammen med den ventede lillebror eller lillesøster, men da jeg spurgte mor, hvorfor hun blev så tyk, svarede hun med et smil: "Det er fordi jeg spiser for meget!". Den forklaring lod jeg mig stille tilfreds med, men jeg nærrede mistro til den, selv om jeg ikke rigtig forstod hvorfor.

Endelig langt om længe, nemlig den 19. marts 1934, oprandt den længe imødesete dag, da min lillebror Benny kom til verden. Mange år senere har mor fortalt mig, at han kom til verden under en meget svær fødsel, en såkaldt sædefødsel, hvorunder barnet ligger sådan placeret i livmoderen, at det kommer ud med sædet først. Normalt fødes børn jo med hovedet forrest, hvilket har sine klare fordele. Dertil kom, at drengen var stor og vejede omkring 9 pund, hvilket naturligvis ikke bidrog til at gøre fødslen nemmere. Jeg erindrer intet omkring selve fødslen, men mener at den foregik hjemme, sådan som det var mest almindeligt dengang. Men hvor jeg selv opholdt mig, medens fødslen stod på, har jeg slet ingen erindring om. Det kan dog ikke have været i hjemmet, for dengang var man uhyre påpasselige med, at børn ikke blev udsat for sindsbevægelser, og sådanne kunne nok ikke mindst fremkaldes af en

fødselsituation, hvor den fødende normalt ikke kunne undgå at give smertefulde, klagende lyde fra sig.

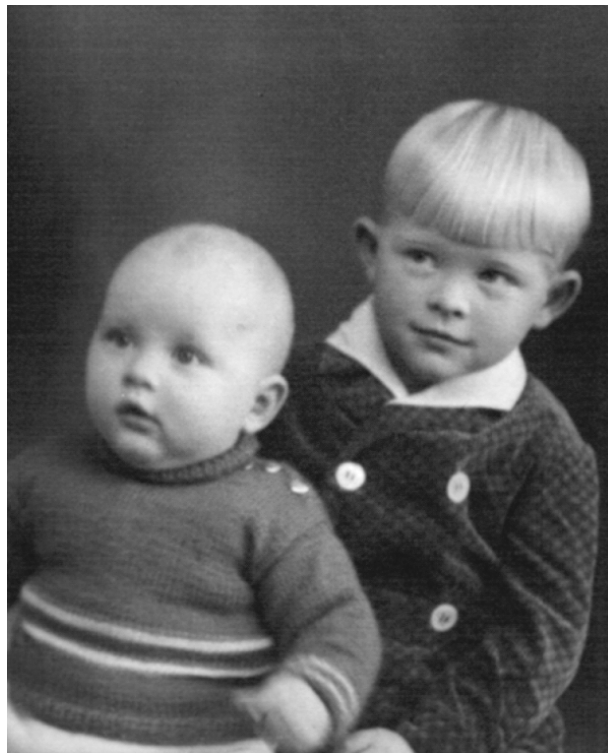
Så vidt jeg ved - for min hukommelse har ingen erindring om det - var min dengang 15-årige moster Gudrun kommet fra Bursø og hjem til os, for i dagene efter fødslen at passe mor og mig. Far klarede sig selv, hvilket han var vant til, og han sørgede både for vask, rengøring og madlavning til os alle. Det gjorde han forresten altid, når mor enten var syg eller ikke kunne overkomme de daglige gøremål og pligter. Efter en lang arbejdsdag fra tidlig morgen til sent på eftermiddagen, kom han hjem og fortsatte ufortøvet med at klare tingene derhjemme, så reelt havde han først "fyraften" et stykke hen på aftenen. Ikke så underligt, at han straks faldt i søvn og ikke var til at vække, når han først havde lagt sig.

Min kære moster Gudrun, som i dag, da disse linjer skrives i 1999, er 81 år og stadig ved nogenlunde godt helbred og især åndsfrisk, kan forresten også fortælle, at da mine forældre var nygifte, men før de flyttede ind i det nybyggede hus, boede hun, der dengang var cirka 9 år, i en længere periode hos dem. Det må have været i det hus, som jeg mener har ligget i nærheden af Kuditse lidt udenfor Tillitse. Min moster kan desværre ikke huske, hvor huset lå, men kan i hvert fald fortælle, at hun gik i Tillitse Skole, mens hun opholdt sig hos mine forældre.

Herover ses den 5 mdr. gamle Benny siddende fastspændt til en stol. Billedet er angiveligt fotograferet hos vores moster Emmy i Præstø, hvilket mor selv har noteret bag på fotoet, og tidspunktet må derfor have været cirka i midten-slutningen af juli måned det år. – © Privatfoto: Tilhører Harry Rasmussen.

Den kære bulderbasse til lillebror, som jeg blev meget glad for at få, blev senere døbt i Tillitse Kirke og fik navnet Benny Alf Rasmussen. Han bevarede i flere år sit kuglerunde ansigt, et indtryk, som ikke blev mindre af, at han var så lyshåret, at håret i begyndelsen næsten var usynligt. Senere, da han voksede til, blev han en sund og stærk dreng med et normalt roligt gemyt. Der skulle meget til at bringe ham ud af fatning, men hvis det først skete, blev han så vred, at blodet steg ham til hovedet, samtidigt med, at han bed tænderne hårdt sammen, så man tydeligt kunne se hans kæbemuskler strammes, men han skældte næsten aldrig ud. Han holdt omtrent altid sin vrede - og forresten også sin skuffelse - for sig selv. I den henseende mindede han meget om mor, som også ofte bed sin vrede og skuffelse i sig og tav.

Herover har den da omkr. 1-årige Benny og jeg været til portrætfotografen i Nakskov. Benny var længe om at få hår på hovedet, medens jeg har den tids typiske pagefrisur for børn. Benny var til forskel fra mig efter den tids målestok et rundt, sundt og robust barn, som kunne udstå større strabadser, end jeg havde kunnet i samme alder og for resten også senere i livet. Efter at han havde lært at gå og var begyndt at kunne bevæge sig omkring i større stil, tabte han sig til normalvægt og fedtet blev i stedet erstattet af muskler. – Portrætfoto: © ca. 1934-35 tilhører Harry Rasmussen.

Senere, da mor et par gange blev indlagt på et nervesanatorium i nærheden af Maribo, var det også moster Gudrun, der kom hjem til os og passede først mig og senere både mig og min lillebror Benny. Jeg husker, at far flere gange tog mig med på cykel, når han skulle hen for at besøge mor. Jeg savnede hende naturligvis forfærdeligt, og det var derfor meget vanskeligt at tage afsked med

hende, når far og jeg nogle timer senere skulle til at cykle hjem til Tillitse igen. Når vi forlod hende og hun stod ude foran sanatoriebygningen og vinkede til os, græd jeg og følte en stor tomhed i mit indre. Far var også trykket ved situationen, for han holdt virkelig meget af mor og savnede hende naturligvis i

Her er et såkaldt Polyfoto af lillebror Benny og mig, som er fotograferet hos Stella Nova i Naskov, formentlig sent på året 1934. Benny er iført tidens karakteristiske småbørnstøj og jeg har min nye, forede astrakanhue på, som jeg var meget stolt af. Benny kigger betuttet hen mod fotografen, mens jeg har et godt øje til den formentligt unge kvindelige fotografassistent. – © Polyfoto ca. 1934: Tilhører Harry Rasmussen.

Den egentlige grund til min mors indlæggelser på nervesanatorium, kender jeg ikke. Men mor var livet igennem af en sart og nervøs konstitution, både fysisk og psykisk, og dertil kom hendes ulyst til det seksuelle samliv og hendes mere eller mindre konstante angst for at blive gravid. Denne ulyst og angst blev naturligvis ikke mindre efter hendes andet barns svære fødsel, som tog hårdt på hende både fysisk og psykisk, og som samtidig bidrog til at forøge hendes modvilje mod seksuelt samliv. Dertil kom de traumer og neuroser, som især hidrørte fra hendes sociale mindreværdsfølelse og hendes følelse af at være "en horeunge".

Det er klart, at disse forhold og omstændigheder ikke var velegnede til at fremme det gode forhold mellem mor og far, og det bevirkede da også at far blev stadig mere irritabel og rastløs og søgte at kompensere ved at kaste sig endnu ivrigere over de mange praktiske gøremål, der altid er ved at skulle holde både hus og have i den gode orden, som han altid stræbte efter. Han satte en ære i, at vedligeholde huset både indvendigt og udvendigt.

Rekonvalcenthjemmet i omegnen af Maribo, hvor mor var indlagt et par gange i min tidlige barndom, for at komme til hæfterne ovenpå udbrud af såkaldt "dårlige nerver". Det skete blandt andet omkring et års tid efter Bennys svære fødsel, som vistnok jog en skræk for gentagelse i livet på mor, så hun overfor far brugte ethvert påskud til at undgå det seksuelle samliv. – Postkortfoto fra 1930'erne: Tilhører Harry Rasmussen.

KØNNETS MYSTERIUM

Som lille dreng i 3-4 års alderen var jeg ikke klar over den egentlige forskel mellem drenge og piger, selvom jeg naturligvis nemt kunne kende forskel på de to køn. Men desuden var piger jo langhårede, havde kjoler og pigesko på og talte med lysere stemmer end drenge. Dertil var de i reglen spinklere bygget og af lidt lavere højde end jævnaldrende drenge, og deres interesser adskilte sig ofte fra drenges. Pigerne var interesseret i tøj og legede med dukker, mens drengene stort set var ligeglade med, hvordan de selv så ud, og almindeligvis foretrak at lege røvere og soldater, hvor det gjaldt om at konkurrere og vinde over "banditterne" eller "fjenden".

Omkring 4-5 års alderen og før jeg kom i skole, hændte det jævnligt, at vi drenge og piger legede sammen, og herunder kunne det ske, at vi f.eks. i høsttiden henlagde legen til den nyslåede kornmark, hvor der endnu lå stakke af hø og ventede på at blive kørt hjem til gården. Den nævnte kornmark lå op til øst- og sydsiden af mine forældres baghave, som dels var beplantet med en del høje frugttræer og dels var omgivet af en relativt høj hæk, der forhindrede, at man kunne se fra haven, hvad der foregik ude i kornmarken, så vel som omvendt.

Således beskyttet mod nysgerrige blikke, vovede vi børn at lege en "fræk" leg, som bestod i, at både pigerne og drengene tog bukserne af og lagde sig i en klynge ovenpå hinanden. Først pige og så dreng, pige og dreng, op til fire-fem-

seks personer ovenpå hinanden, hvilket naturligvis endte med, at de øverste børn ikke kunne holde balancen, men uvægerligt tumlede ned til siderne, i øvrigt til stor morskab for alle. Det, der drev os, var vel vores ubevidste seksualitet, men det aktuelt set afgørende var imidlertid, at vi børn fik lejlighed til at se, hvordan Vorherre havde skabt os, og jeg husker endnu min store forundring over og fascination af, at piger har en revne dér, hvor drenge har en tissemand.

Helt bag på mig kom det dog ikke, for det anede mig nok, at der på en eller anden måde var en vis lighed mellem piger og f.eks. køer, hopper og søer, ligesom jeg forstod, at der var en slags lighed mellem drenge og tyre, hingste og orner. Den forskel kunne jeg som landsbybarn jo se blandt de dyr, der omgav os til daglig, og jeg forstod udmærket, at der var en form for lighed mellem f.eks. hopper, køer og piger og kvinder, og mellem hingste, tyre og drenge og mænd. Piger og kvinder havde en revne mellem benene, som vi drenge godt vidste, blev kaldt en fisse, mens drenge og mænd havde en tissemand, som vi også vidste, blev kaldt en pik. Men vi vidste også, at ordene 'fisse' og 'pik' var frække ord, som vi ikke skulle bruge, i hvert fald ikke, når der var voksne i nærheden.

Men hvordan piger var i stand til at tisse, kunne jeg dog trods alt ikke rigtig forestille mig, førend jeg havde haft lejlighed til at se en af de jævnaldrende piger sætte sig på hug på marken og sende en fladspredt stråle vand i en stor bue fra sig. Det forekom mig uforståeligt, hvordan det kunne lade sig gøre, når nu piger vitterligt ikke have nogen tissemand. Det gik faktisk først op for mig mange år senere, da jeg som ung mand havde haft lejlighed til at studere anatomi og fysiologi.

Imidlertid havde jeg allerede erfaret, at tissemanden også kunne bruges til andet end at tisse med, for dels havde jeg lejlighedsvis oplevet, at den som følge af vandladningstrang kunne være stiv om morgenen, når man vågnede, og dels havde min godt et år ældre legekammerat, Ove, indviet mig i, hvordan man selv kunne gøre den stiv og gnide på den, indtil der på et tidspunkt kom en klar væske ud af den. Det føltes overordentligt dejligt og afstedkom en behagelig afslappelse eller afspænding af hele kroppen, så han og jeg gentog i fællesskab, men hver for sig, lejlighedsvis den særegne og helt uovertrufne oplevelse.

Bag om den herskende officielle moralkodeks og fortielse på det seksuelle område, havde de fleste voksne mænd og kvinder formentlig et relativt naturligt syn på og forhold til seksuallivet, for hvordan skulle de ellers bære sig ad med at få børn. Dette var i hvert fald tilfældet for min far, selvom han med mors anstrengte forhold til det intime samvær nok kun sjældent fik lejlighed til at praktisere det seksuelle samliv. Og som nævnt skulle der komme til at gå

omkring fem år efter min fødsel, før mor igen nedkom med en baby, nemlig min lillebror Benny, der som nævnt blev født den 19. marts 1934.

Men dengang i 1930'erne var det fuldstændig utænkeligt, at mænd og kvinder, heller ikke forlovede eller gifte, skulle kunne finde på at kysse hinanden, når de færdedes på offentlige steder, sådan som det senere blev ganske almindeligt og uanstødeligt at gøre, i hvert fald i Danmark. Ja, det var ikke engang almindeligt, at mand og kone kyssede eller krammede hinanden i hjemmet, i hvert fald ikke, når der var andre til stede, ikke engang for øjnene af deres egne børn. Folk viste sig heller ikke offentligt, uden at være tækkeligt påklædte, og det var dengang helt almindeligt, at så vel kvinder som mænd bar hat, eller for kvindernes vedkommende i det mindste tørklæde og for mændenes vedkommende kasket. Det gjaldt uanset om det var hverdag eller søn- og helligdage. Den tids badedragter var for kvindernes og pigernes - og ofte også for mændenes - vedkommende, i helfigur, medens drengene godt kunne tillade sig kun at have badebukser på, dels når de gik i vandet og dels når de opholdt sig på strandbredden.

For resten var det lidt af en cirkusforestilling, når voksne, ja, selv børn, dengang skulle skifte om fra almindeligt tøj til badetøj, og efter badeturen til almindeligt tøj igen. Der blev udfoldet mange anstrengelser, for at skjule kroppen bag badekåber, håndklæder eller andet mere eller mindre egnet "skjul", for at end ikke ens nærmeste skulle kunne få bare det allermindste lille glimt, af et stykke med bart, mens man skiftede om. Det var særlig vanskeligt at skifte fra den våde badedragt eller de våde badebukser til det tørre tøj, og især hvis det foregik under det våde badehåndklæde, som klæbede til kroppen, så det næsten var umuligt at manøvrere med tøjet. Særlig kvinderne var påpasselige med, at ingen fik at se, hvad Vorherre har skabt. Af samme grund, og fordi det var en penibel situation, gik min mor aldrig i strandbad, for hun var simpelthen for genert og undselig til at ville skifte tøj på stranden.

For gemene folk var det dengang ualmindeligt med specielle omklædningssteder på badestrandene, sådan som det findes mange steder i vore dage, skønt folk nu er mere frie over for hinanden end i min barndom og ungdom.

Der var en anden særegen situation, man kunne komme ud for at opleve dengang i begyndelsen af 1930'erne, ja, forresten også helt op i 1940'erne. Det var, når en pæn ældre herre i jakkesæt med pressefolder i benklæderne, og med hvid skjorte og slips samt blankpolerede sko, kom ned til strandkanten, hvor han afførte sig sko og strømper og trak op i benklæderne, for ikke at gøre disse våde, når han soppede omkring i vandkanten. Det særegne bestod i, at mandens fødder var fuldkommen sorte af snavs til op over anklerne, hvilket kunne tyde på, at manden måske ikke havde fået vasket fødder - og derfor sikkert heller ikke resten af kroppen - i meget lang tid.

At vaske sig endsige tage bruse- eller karbad dagligt eller i det mindste et par gange om ugen, var faktisk ikke almindeligt i min barndom og havde heller ikke været det tidligere, måske især ikke i arbejderfamilier, der i reglen boede i huse eller lejligheder uden bad. Den ovenfor nævnte mand så imidlertid ikke ud til at være arbejder eller håndværker, det var han for velklædt til. Søn- og helligdage skiftede arbejdere og håndværkere ganske vist ofte til deres fineste tøj og tog slips og nypudsede sko på, men man kunne alligevel tydeligt se forskel på, om det var en arbejder og håndværker eller en kontormand og ekspedient, for slet ikke at tale om folk fra endnu højere sociale lag. Direktører og folk i lignende stillinger, mængede sig simpelthen ikke med det gemene folk, og derfor kom de så godt som aldrig på de almindelige badestrande.

(Fortættes i afsnit 10):